

V knjižnici na matični šoli

In the Library at the Main School

Urška Peršin Mazi

UDK 027.8

Izvleček

Prispevek opisuje gostovanje učencev podružnične šole na matični šoli. Po prireditvi ob kulturnem prazniku sta bili med čakanjem na avtobus nazaj v podružnično šolo izpeljani dve uri KIZ-a. V tem času so učenci s podružnične šole spoznali zakonitosti postavitve gradiva v šolski knjižnici, kar je v majhni knjižnici podružnične šole težko. Uri KIZ-a sta potekali hkrati za vseh pet razredov, v katerih je skupaj 32 učencev. Kot uvod v delo je bila izbrana slikanica *Se v gozdu bojiš, veliki volk?* (De Kinder, 2018), ker je primerna za različno stare učence in omogoča prehod na ločevanje strokovne literature od leposlovja. Po zgodbi so učenci spoznali razliko med strokovnim gradivom in leposlovjem, zatem so se sami urili v ločevanju teh dveh skupin gradiva. V skupinah so spoznali postavitev v šolski knjižnici matične šole in najprimernejše gradivo za svojo starost. Ob koncu ure so si izbrali knjigo po lastni izbiri in si jo izposodili.

Ključne besede:

uporaba knjižnice,
podružnična šola, matična
osnovna šola

Keywords:

use of library, branch
school, main primary
school

Abstract

The article describes pupils from the branch school visiting the main school. After the event held on the cultural holiday, we carried out two library information skills lessons while pupils were waiting for the bus to take them back to the branch school. During that time, the pupils learnt about the layout of materials in the school library, which would be difficult to do in the small library of the branch school. The library information skills lessons were held simultaneously for all five grades, i.e., for a total of 32 pupils. For the introduction, we chose the picture book *Are You Afraid in the Forest, Big Wolf?* (De Kinder, 2018)¹ because it is suitable for pupils of different ages and it enables them to begin distinguishing professional literature from fiction. After listening to the story, pupils learnt the difference between professional literature and fiction; afterwards, they practised telling these two types of literature apart. Working in groups, they learnt about the layout in the school library of the main school and which materials were age-appropriate. At the end of the lesson, each pupil picked a book of their choice and borrowed it.

Poseben izziv predstavlja dejstvo, da so kombinacije različne.

Vsako leto je treba povsem na novo razmisliti, katere vsebine KIZ-a lahko izvajamo in kako, da se ne ponavljamo, da pa hkrati v katerem od razredov tudi česa ne preskočimo.

UVOD

Vsaka javna osnovna šola v Sloveniji mora imeti knjižnico, njihove podružnice in dislocirane enote pa le prostor za izvajanje njenih dejavnosti, pa še to le, če ima ta enota najmanj štiri oddelke (Pravilnik). Podružnične šole večinoma sicer imajo neki fond svojega gradiva, ki pa je zaradi prostorskih stisk pogosto v neprimernih prostorih, kar na hodniku ali v eni od učilnic. V takih pogojih učencem težje predstavimo princip razvrščanja gradiva. V svojem prispevku bom predstavila primer gostovanja učencev podružnične šole v knjižnici na matični šoli.

Februarja 2023 smo imeli prireditev ob kulturnem prazniku samo na matični šoli. Pridružili so se ji tudi učenci s podružničnih šol. Nekaj dni pred prireditvijo me je poklicala ena od učiteljic s podružnične šole Rakitna. Zanimalo jo je, ali bi čas po prireditvi, ko bodo čakali na avtobus nazaj v Rakitno, lahko preživeli v knjižnici. Ker v tistem času še nisem imela predvidenih dejavnosti, sem predlog z veseljem sprejela in predlagala, da izvedemo kar dve uri KIZ-a.

DOSEDANJE IZVAJANJE KIZ-A NA PODRUŽNICAH

Osnovna šola Preserje ima dve podružnici, v Rakitni in na Jezeru. Na POŠ Rakitna imajo običajno 3 oddelke, dva kombinirana in en čisti oddelek. Kombinacije so različne. Po navadi sta združena 1. in 2. razred, preostali pa različno, glede na število učencev v razredih. Na POŠ Jezero sta dva ali trije čisti oddelki od 1. do 2. oz. 3. razreda.

Knjižničarka, ki je bila na šoli zaposlena pred menoj, na podružničnih šolah ni izvajala KIZ-a. Ko sem jeseni 2021 prišla na šolo, sem sprejela tudi ta izziv. Nikoli namreč še nisem poučevala v kombiniranih oddelkih. Poseben izziv predstavlja dejstvo, da so kombinacije različne. V šolskem letu 2021/2022 sta bila kombinirana 3. in 5. razred, 4. razred je bil samostojen, v šolskem letu 2022/2023 pa sta bila kombinirana 4. in 5. razred, 3. pa samostojen. Vsako leto je torej treba povsem na novo razmisliti, katere vsebine KIZ-a lahko izvajamo in kako, da se ne

ponavljamo, da pa hkrati v katerem od razredov tudi česa ne preskočimo.

V POŠ Rakitna je knjižnična zbirka v eni od učilnic. Pravzaprav so prostor knjižnice z uvedbo devetletke spremenili v učilnico, saj se od takrat tam šolajo učenci od 1. do 5. razreda, v osemletki pa so se do 4. razreda. To precej otežuje dostop do gradiva in izvajanje KIZ-a, saj morajo učenci ob takih urah zamenjati učilnice.

Knjižna zbirka na podružnicah je relativno majhna, obsega nekaj več kot 1000 enot. V POŠ Rakitna je gradivo ločeno na leposlovje in stroko. Leposlovje je urejeno po abecedi, ni pa ločeno po starostnih stopnjah, stroka pa ni urejena po področjih UDK. V POŠ Jezero je vse gradivo urejeno po abecedi avtorjev in ni ločeno na stroko in leposlovje. To precej otežuje predstavitev principa razporejanja gradiva v knjižnicah osnovnih šol.

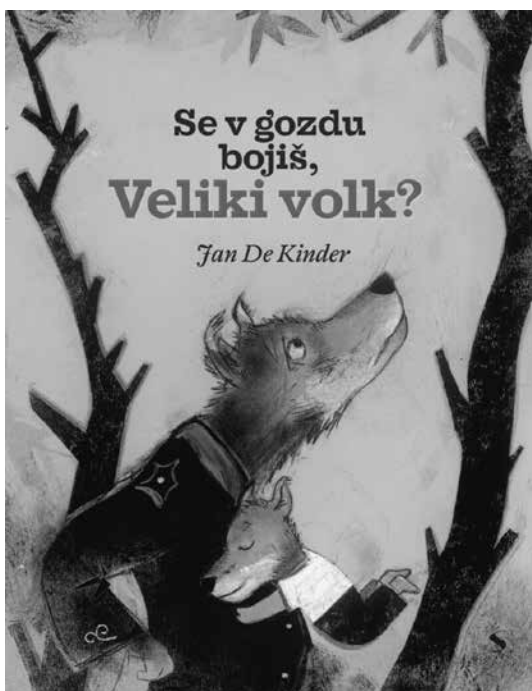
Zaradi navedenih razmer sem bila toliko bolj vesela možnosti, ki se je pokazala ob prireditvi ob kulturnem prazniku.

Na podružnični šoli je v petih razredih skupaj 32 učencev. Ker je njihovo poznavanje knjižnice zelo različno, bi s tolikšnim številom učencev hkrati težko izvedli diferenciran KIZ. Takoj se mi je porodila ideja, da bi učencem predstavili nekoliko večjo knjižnico in princip urejanja gradiva v šolskih knjižnicah, prebrali bi neko zgodbo in si ob koncu seveda tudi izposodili gradivo po lastni izbiri, saj je to bistvo knjižnice.

ZGODBICA ZA RAZLIČNE STAROSTNE STOPNJE

Veliko število učencev se mi ni zdelo posebna težava, saj sem bila na prejšnji šoli vajena polnih oddelkov, tukaj cela podružnica šteje le 4 učence več. Pravi izziv se mi je zdel izbor zgodbe ali pravljice, ki bi bila primerna za vse otroke. Morala bi biti dovolj enostavna, da bi jo razumeli prvošolci, in ne preveč otroška, da bi bila zanimiva tudi za petošolce. Spomnila sem se na slikanico Jana De Kinderja *Se v gozdu bojiš, Velik volk?* (De Kinder, 2018). Slikanica je likovno in besedilno kakovostna, otroke drži v napetosti in ima presenetljiv konec, ki omogoča postavljanje vprašanj.

Z zanimanjem so sledili zgodbi, saj je bila za vse nova.

Slika 1: Naslovnica izbrane slikanice (De Kinder, 2018)

Ker je slikanica *Se v gozdu bojiš, Veliki volk?* prava slikanica, kjer ilustracije dopolnjujejo besedilo v taki meri, da samo besedilo ne zadostuje in je zgodbo moč razumeti le ob ilustracijah, je bilo nujno, da vsi učenci ilustracije dobro vidijo. Ob tolikšnem številu učencev to ob branju knjige brez pomagala ne bi bilo mogoče, zato sem pripravila elektronske projekcije. Vse strani slikanice sem z dovoljenjem založbe preslikala (poskenirala) in jih uporabila v programu PowerPoint. Besedilo slikanice sem prekrila, da so učenci videli le ilustracije.

V ta namen sem izrezala del ozadja brez besedila in ga postavila čez besedilo.

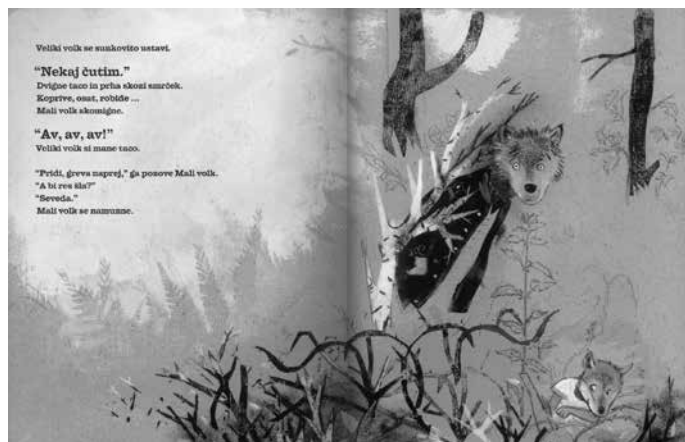
POTEK UČNE URE

Predvideno je bilo, da učenci s podružnične šole pridejo v knjižnico po prireditvi, ki naj bi se zaključila okoli 9. ure, na avtobus bi odšli ob 10.40, vmes pa naj bi imeli ob pol desetih 20 minut za malico.

Za prve pol ure sem načrtovala uvod z zgodbo, s katere bi prešla na ločevanje med leposlovjem in strokovno literaturo. Po malici bi izvedli vajo v ločevanju obeh literatur, ogled razporeditve gradiva po skupinah in na koncu prost izbor gradiva in izposajo. Natančnejši načrt ure je v prilogi članka.

V začetku ure so se učenci posedli za mize v čitalnici, ker so tako najlažje sledili projiciranim ilustracijam na platnu. Z zanimanjem so sledili zgodbi, saj je bila za vse nova. Na koncu zgodbe sem na samostojno drsnico napisala dve vprašanji: Koga se je v gozdu bal Veliki volk? in Kdo je deklčina mama? Učenci so povedali različne odgovore, a zelo kmalu smo prišli do pravilnega odgovora, da je bila razlog volkovega strahu mama dekllice, Rdeča kapica.

Z zgodbe o volku sem prešla na različne knjige o volku. Na drsnici sem projicirala različne naslovnice knjig o volku. Naslovnice so bile postavljene brez reda. Naslednja drsnica je prikazala naslovnice, urejene v dve skupini, leposlovje in strokovne knjige. Sledila ji je drsnica, kjer so bile naslovnice leposlovnih knjig

Slika 2: Izvirni strani v slikanici in strani s prekritim besedilom na drsnici PowerPoint

Učencem sem razložila način razvrščanja znotraj starostnih stopenj in način po UDK.

Ko so knjige razvrstili, sem razvrstitev pregledala in na hitro pokomentirala, če ni bila pravilna.

urejene v starostne stopnje in urejene po abecedi. Učencem sem razložila način razvrščanja znotraj starostnih stopenj in način po UDK.

Po predstavitvi so učenci odšli na malico, jaz pa sem pripravila mize za delo po skupinah in na mize gradivo, primerno za posamezne razrede.

Po malici so se učenci usedli za mize z oznakami razredov. Dobili so nalogo, da vse knjige, ki so jih dobili na mizo, poskušajo razvrstiti na dva kupa: enega z leposlovjem in drugega s strokovno literaturo. Knjige naj bi tudi odprli, saj samo po naslovnih platnicah vseh ni mogoče pravilno razvrstiti. Pri razvrščanju so jim pomagale učiteljice.

Ko so knjige razvrstili, sem razvrstitev pregledala in na hitro pokomentirala, če ni bila pravilna.

Po razvrščanju so učenci 4. in 5. razreda počakali za mizo in si ogledovali ali brali knjige, ki so jih imeli na mizah, učenci od 1. do 3. razreda pa so odšli z menoj na ogled polic starostne stopnje C in strokovne literature. Potem so se učenci zamenjali, da so si četrto- in petošolci ogledali starostno stopnjo pionirji in strokovno literaturo.

Pred samostojnim izborom knjig so učenci dobili še navodila, kako naj knjigo odložijo nazaj na polico, če pa se od police oddaljijo, naj knjig nikakor ne vračajo nazaj na polico, ampak jih odložijo leže na prazni del police, na mizo v čitalnico, na kavč ali pult z vrnjenimi knjigami.

Zadnjih 25 minut so imeli učenci na voljo, da si knjige ogledajo in izposodijo po lastni izbiri. Vsak si je lahko izposodil eno knjigo. Z učiteljico, ki skrbi za izposojanje knjižničnega gradiva na podružnični šoli, sem se dogovorila, da bo izposojene knjige zbrala in jih vrnila na matično šolo.

SKLEP

Veseli me, da smo imeli priložnost za izvedbo take oblike KIZ-a, saj so bili, glede na moja opažanja med poukom in po poročanju sodelujočih učiteljic, učenci in učiteljice z urama v knjižnici zelo zadovoljni. Kasneje so učenci spraševali, kdaj bodo spet lahko šli v »veliko« knjižnico. Tudi z vračanjem izposojenih knjig ni bilo nobenih težav.

Z učiteljicami na podružnični šoli sem se dogovorila, da bomo take ure še ponovili, da se tudi ti učenci pripravijo na uporabo knjižnice na matični šoli. Izvajanje vsako leto ne bi bilo smiselno, koristno pa bi bilo, če bi vsak učenec to lahko izkusil dvakrat, prvič bi knjižnico in gradivo spoznal, čez nekaj let pa svoje vedenje utrdil.

Knjižničarjem, ki imajo podobno situacijo s knjižnicami na podružničnih šolah, priporočam, da poskušajo izvesti kaj podobnega, če le imajo možnost in se jim ponudi priložnost.

Zahvaljujem se založbi Sodobnost International, da mi je dovolila uporabo slikanice na tak način. ●

Viri

De Kinder, J. (2018). *Se v gozdu bojiš, Veliki volk?* (1. izd.). KUD Sodobnost International.

De Kinder, J. (2018). *Se v gozdu bojiš, Veliki volk?*. <https://www.sodobnost.com/izdelek/se-v-gozdu-bojis-veliki-volk/>

Kurikul. *Knjižnično informacijsko znanje: osnovna šola* (2008). Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. <https://dun.zrss.augmentech.si/#/>

Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (online). Uradni list RS, št. 73/03, 70/08 in 80/12. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV5163>

URŠKA PERŠIN MAZI, prof. biol., zaposlena na Osnovni šoli Preserje
Naslov: Osnovna šola Preserje, Preserje 60, 1352 Preserje.
E-naslov: urska.persin-mazi@ospreserje.si

PRILOGA 1: Priprava na pouk

PRIPRAVA na vzgojno-izobraževalno delo	Predmet	Povezava s predmetom	Razred	Zap. št. ure
	KIZ	SPO, SLJ	1-5. C	1, 2
Učna enota	V knjižnici na matični šoli			
Operativni vzgojno-izobraževalni cilji	Učenci: • prvošolci spoznajo knjižničarko, • spoznajo prostor knjižnice, • prisluhnejo zgodbi, • ločijo leposlovje od strokovne literature, • spoznajo zakonitosti razporejanja gradiva v šolskih knjižnicah, • si samostojno izberejo knjigo glede na lastno zanimanje, • si elektronsko izposodijo knjigo.			
Učila in učni pripomočki	Knjižnica, knjižnično gradivo, računalnik, projektor Jan De Kinder: Se v gozdu bojiš, Veliki volk?			
Potek učne ure				
1. Uvod s predstavitvijo (5 min) 2. Zgodba Se v gozdu bojiš, Veliki volk? (10 min) 3. Predstavitve razporejanja gradiva (10 min) • stroka : leposlovje, • 3 starostne stopnje in abeceda • UDK in številke 4. Malica (20 min) 5. Vaja ločevanja strokovnega gradiva in leposlovja (15 min) 6. Ogled gradiva po skupinah (2 x 5 min) 7. Samostojni izbor in izposoja knjig (25 min)				
Knjižničarka:		Učenci:		
		Pridejo v knjižnico in se posedejo v čitalnici.		
Pozdravi učence, se jim predstavi in jim našteje glavne dejavnosti, ki bodo sledile.		Poslušajo.		
Napove zgodbo in učence opozori na pomen ilustracij. Predvaja predstavitev slikanice in ob tem bere besedilo.		Poslušajo in spremljajo ilustracije.		
Postavi vprašanja: Koga se je Veliki volk v gozdu tako bal? Kdo je bila deklčina mama?		Odgovarjajo in odgovore utemeljijo.		
Pojasni razliko med leposlovjem in strokovno literaturo na primeru literature o volku.		Ogledajo si primere.		
Odmor za malico				
Razdeli kupčke knjig.		Se razporedijo v skupine po razredih.		
Poda navodila za razvrščanje knjig v dve skupini: leposlovje in strokovna literatura. Pregleduje razvrščene knjige in komentira razvrstitve.		Si ogledajo knjige in jih razvrščajo.		
Pokaže, kako naj knjige stojijo na policah in kje jih učenci odlagajo. Vodi učence med policami s knjigami, primernimi starosti učencev. Na police s strokovno literaturo postavlja predmete, ki ponazarjajo določen UDK.		Spoznajo postavitev knjig in kje so postavljene knjige, ki jih zanimajo.		
Učencem svetuje in pomaga pri iskanju in izboru.		Po lastnem zanimanju si izbirajo in ogledujejo knjige.		
Izposoja knjige.		Izposodijo si knjigo na dom.		